

Foglalkozás-egészségügyi ismeretek és tapasztalatok megosztása az MMK és fogyatékossgal élő munkavállalók sikeres kiválasztása és a munkahelyi beválás érdekében

Dr. Nagy Sarolta

Munkahelyi Rehabilitációs Mentor Képzés

NSZI

2025.11.19

A foglalkozás-egészségügy

Multidiszciplináris egészségtudományi ág, kapcsolat a műszaki tudományokkal (segítőtechnológiák, ipari technológiák), biztonságtechnikával (munkavédelem).

Elsősorban **preventív, megelőző feladatok**

1. **Primer prevenció**: Elsősorban a ***munkáltató*** feladata, a foglalkozás-egészségügyi szolgálat segíti a munkáltatót. Eredményessége a munkakörülmények analizálásával, ***kockázatelemzéssel***, környezeti és biológiai monitorozással ellenőrizhető.
2. **Szekunder prevenció**: Kizárólag ***foglalkozás-egészségügyi*** feladat, orvosi ***szűrővizsgálatok*** (foglalkozási megbetegedések korai felismerése érdekében).
3. **Tercier prevenció**: Gondozás, ***rehabilitáció***, a foglalkoztathatóság szempontjából fontos, kizárólag a ***foglalkozás-egészségügyi*** orvosi feladata.

Foglalkozás-egészségügyi tevékenységeket szabályozó jogszabályok

- **33/1998.** (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről

<https://njt.hu/jogszabaly/1998-33-20-3D>

http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=34692.345221

- **89/1995.** (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról

<https://njt.hu/jogszabaly/1995-89-20-22>

- **27/1995.** (VII. 25.) NM rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásról

<https://njt.hu/jogszabaly/1995-27-20-3D>

A foglalkozás-egészségügy szintjei 1.

I. szint Alapellátás

- Munkaköri ***alkalmassági vizsgálat*** (sz.e. kiegészítő vizsgálatok kérése)
- A krónikus megbetegedésben szenvedő munkavállalók megelőző ***gondozása***
- Munkakörülményekkel, egészséggel, munkabiztonsággal kapcsolatos ***felvilágosítás, oktatás***
- A ***szolgálat közreműködik:***
 - az Mvt. 58. §-ában felsorolt ***munkáltatói feladatok ellátásában***, (a munkahelyi veszélyforrások feltárásában, munka-egészségügyi, -fiziológiai, -ergonómiai, - higiénés feladatok megoldásában, a munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeinek biztosításában, a sürgős orvosi ellátás megszervezésében, az elsősegélynyújtók szakmai felkészítésének szervezésében;
 - a ***foglalkozási rehabilitációban***

A foglalkozás-egészségügy szintjei 2.

II. szint Szakellátás

- **II. fokú munkaköri/szakmai orvosi alkalmassági** vizsgálatok
- külön jogszabályban meghatározottak szerint a 2. alkalmassági csoportba tartozó közúti járművezetők egészségi alkalmassági vizsgálatát
- meghatározott esetekben a **foglalkoztathatóság** szakvéleményezése
- beiskolázás előtti **szakmai alkalmassági** vizsgálata (nem iskolarendszerű képzés, munkaügyi központok beiskolázásai)
- Közreműködik foglalkozási megbetegedések kivizsgálásában

III. szint Központ

- Klinikai részlegek, foglalkozási megbetegedések kivizsgálása, kezelés céljából fekvőbeteg osztály, klinikai, kémiai laboratórium
- Munkapszichológus
- Munkahigiénikus, toxikológus, ergonómus

Munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat 2024 szeptember után

44/2024.(IX.26.) BM rendelet a munkára való alkalmassági vizsgálat kötelező elrendeléséről, 1. melléklet: fokozott baleseti veszély, kémiai kóroki tényezők, rezgés, zaj, kézi anyagmozgatás, mesterséges optikai sugárzás, járványügyi érdekből kiemelt munkakör, éjszakai műszakban végezett munka, terhelő munkahelyi klíma.

Változatlan kötelezettség:

- Munkáltató **valamennyi szervezett munkavégzésben** foglalkoztatott munkavállalója számára **foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást nyújtson (Mvt. 58.§)**
- Munkavállalót **csak olyan munkával bízhatja meg**, amelynek ellátására **egészségileg alkalmas (Mvt. 50.§)**
- A munkavállalót **csak olyan munkára lehet alkalmazni**, amely **testi alkatára, fejlettségére, egészségi állapotára** tekintettel rá **hátrányos következményekkel nem jár-hat. (Mt 51.§ (3))**

Az alkalmasság orvosi vizsgálatát szükségessé tévő, jelenleg is hatályban van 67 külön rendelet.

Munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat

21 érvényben lévő jogszabály a 67-ből

2003. évi LXXXIV. törvény az egészségügyi tevékenység végzésének egyes kérdéseiről, 10.§ (2), 20-27.§

40/2004. (IV. 26.) ESzCsM rendelet az egészségügyi tevékenység végzéséhez szükséges egészségi alkalmasság vizsgálatáról és mi-nősítéséről, 3-10.§

55/2023. (XII. 28.) GFM rendelet a foglalkozási eredetű rákkeltő, mutagén vagy reprodukciót károsító anyagok elleni védekezésről és az általuk okozott egészségkárosodások megelőzéséről, 15.§

33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről

66/2005. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalókat érintő zajexpozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről, 13.§

22/2005. (VI. 24.) EüM rendelet a rezgés-expozíciónak kitett munkavállalókra vonatkozó minimális egészségi és munkabiztonsági követelményekről, 7.§

61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet a biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről, 13.§

18/1998. (VI. 3.) NM rendelet a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről, 19.§, 23.§ (b), 23.§/A-B, 31.§

21/2023. (VIII. 30.) GFM rendelet a villamosmű, termelői, magán- és közvetlen vezetékek műszaki biztonsági követelményeiről, valamint a feszültség alatti munkavégzés szabályairól, 1.melléklet 3.5 pont

143/2004. (XII. 22.) GKM rendelet a Hegesztési Biztonsági Szabályzat kiadásáról, melléklet 4.1. pont

31/1995. (VII. 25.) IKM rendelet a Vas- és Fémipari Szerelési Biztonsági Szabályzat kiadásáról, melléklet 4.1 pont

47/1999. (VIII. 4.) GM rendelet az Emelőgép Biztonsági Szabályzat kiadásáról, melléklet I. fejezet 5.2, 5.6, 5.7, II. fejezet 3. pont

13/1992. (VI. 26.) NM rendelet a közúti járművezetők egészségi alkalmasságának megállapításáról

55/2023. (XII. 23.) GFM rendelet az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről, 16.§, 1. melléklet

50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről

5/2020. (II. 6.) ITM rendelet a kémiai kóroki tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének és biztonságának védelméről

25/1998. (XII. 27.) EüM rendelet az elsősorban hátsérülések kockázatával járó kézi tehermozgatás minimális egészségi és biztonsági követelményeiről

1996. évi CXVI. törvény az atomenergiáról

2/2022. (IV. 29.) OAH rendelet az ionizáló sugárzás elleni védelemről és a kapcsolódó engedélyezési, jelentési és ellenőrzési rendszerről

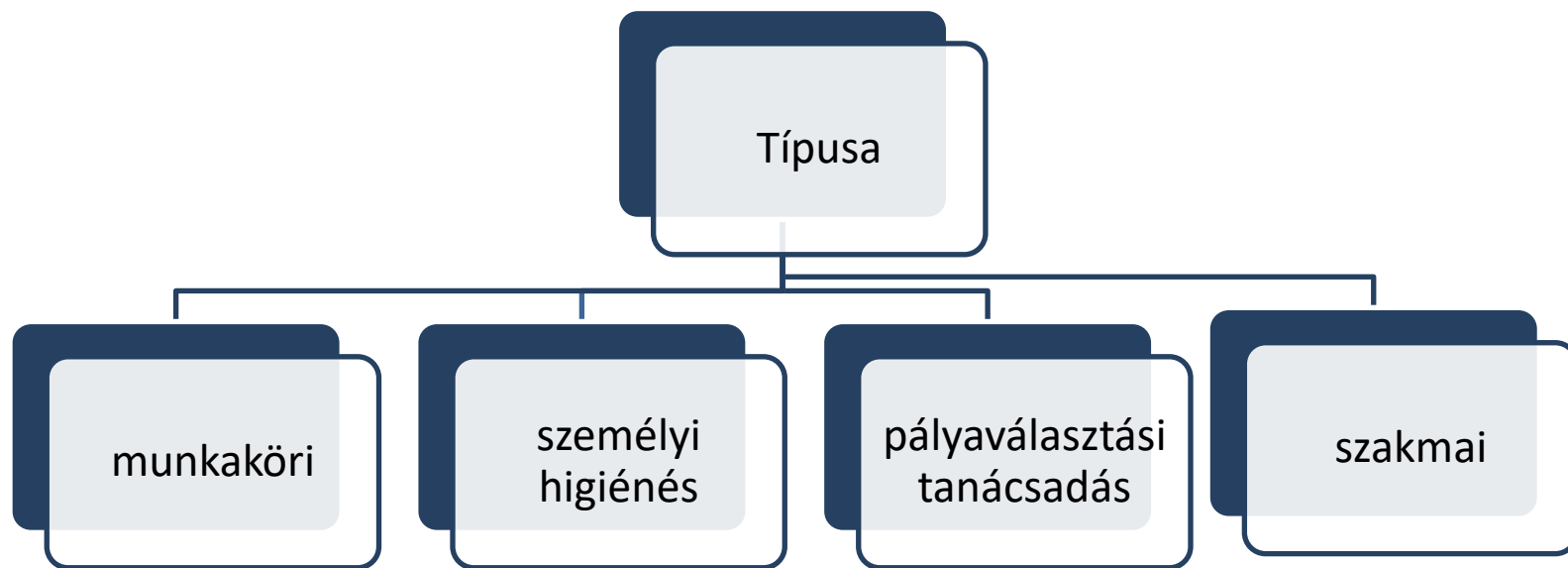
33/2016. (XI. 29.) EMMI rendelet a fizikai tényezők (elektromágneses terek) hatásának kitett munkavállalókra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről

22/2010. (V. 7.) EüM rendelet a munkavállalókat érő mesterséges optikai sugárzás expozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről

65/1999. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalók munkahelyen történő egyéni védőeszköz használatának minimális és egészség-védelmi követelményeiről

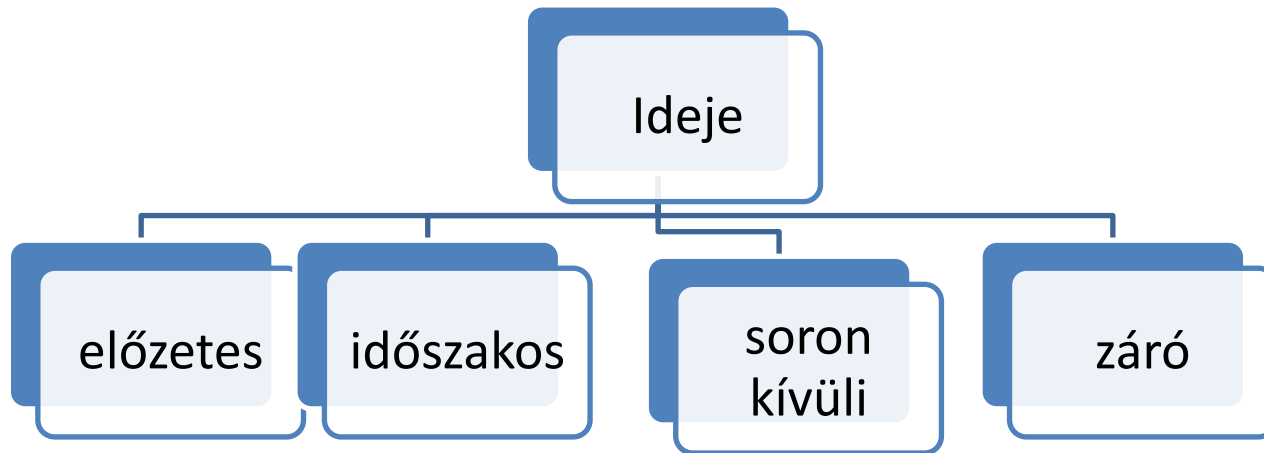
51/2013. (VII. 15.) EMMI rendelet az egészségügyi szolgáltatás keretében használt, éles vagy hegyes munkaeszközök által okozott sérülések megelőzésére, az ilyen eszközök használatából eredő kockázatok kezelésére, valamint az egészségügyi tevékenységet végző személyek tájékoztatására és képzésére vonatkozó követelményekről

Orvosi alkalmassági vizsgálatok 1.

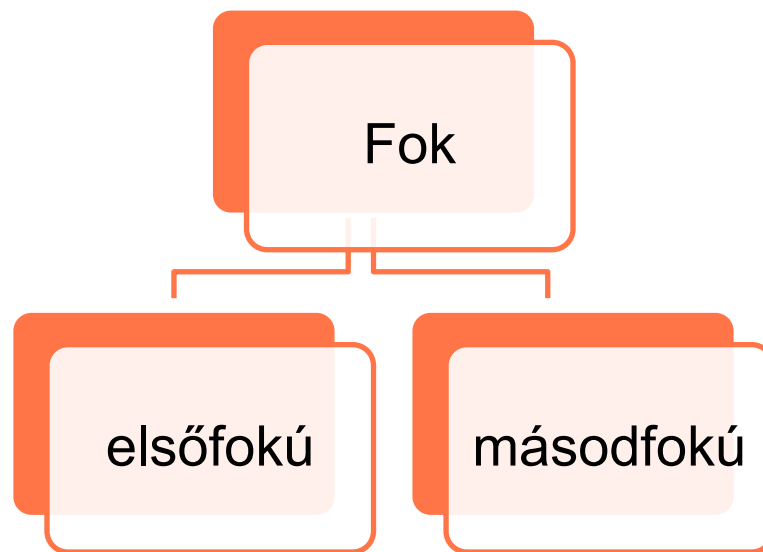
- **Munkaköri** – meghatározott munkakörre
- **Szakmai** – adott szakmára, szakmai jellegű képzésre
- **Személyi higiénés** - a járványügyi szempontból kiemelt jelentőségű munkaterületen folytatott tevékenységre
- **Pályaválasztási tanácsadás** céljából iskolaorvosi vizsgálat beiskolázás előtt - a pedagógus, a szülő, illetve a tanuló kérésére

Orvosi alkalmassági vizsgálatok 2.

- **Előzetes:** - A munkáltató által foglalkoztatni kívánt személynél a **munkavégzés megkezdését megelőzően**
 - A szakképzési évfolyamra történő **felvétel, átvétel előtt** minden olyan esetben, amikor az Országos Képzési Jegyzék szerint a szakképesítés megszerzése szakmai alkalmassági követelményekhez kötött;
- **Időszakos** - A szervezett munkavégzés keretében foglalkoztatottak - a munkaköri alkalmasság újbóli véleményezése, gondozás, szűrés céljából
 - A tanulói jogviszony fennállása alatt - a szakmai alkalmasság újbóli véleményezése céljából
- **Soron kívüli** - munkavállaló, a tanuló **egészségi állapotában olyan változás** következett be, amely feltehetően alkalmatlanná teszi az adott munkakör egészséget nem veszélyeztető és biztonságos ellátására, a szakma elsajátítására, illetve gyakorlására;

Orvosi alkalmassági vizsgálatok 2.

- Elsőfokú
- Másodfokú - Ha a munkavállaló vagy a munkáltató a munkaköri alkalmasság, illetve a tanuló és a hallgató vagy a szakképző és felsőoktatási intézmény, a munkaügyi központ és az álláskereső a szakmai alkalmasság **első fokú véleményével nem ért egyet**, (ideiglenesen nem alkalmas vélemény elleni fellebbezés orvos szakmailag indokolatlan), az orvosi vélemény kézhezvételétől számított **15 napon** belül a *10. számú melléklet* szerinti „Beutalás másodfokú munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatra” elnevezésű nyomtatványon **kérheti** a munkaköri, illetve szakmai alkalmasság másodfokon történő orvosi elbírálását az első fokon eljáró szervnél.

Alkalmassági vizsgálatok protokollja 1.

Gyakoriság – 33/1998. (VI.24.)NM. r. 15.§. (1) **A munkáltatónak írásban** kell meghatároznia (A szabályozás kidolgozásához foglalkozás-egészségügyi orvos véleményét ki kell kérni.):

a) a munkaköri alkalmassági **vizsgálatok rendjét**, valamint a vizsgálatokkal kapcsolatos feladatait, beleértve az időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatok **irányát és gyakoriságát** is, figyelemmel a 3. számú mellékletben (Fizikai, kémiai kóroki tényezők, amelyek expozíciója időszakos munkaköri alkalmassági vizsgálatot tesz szükségessé) foglaltakra is

b) azokat a **munkaköröket**, amelyekben az e rendelet 8. számú melléklete (A sérülékeny csoportok egészségét potenciálisan károsító, tiltást igénylő megterhelések) szerinti megterhelések miatt a 10. § szerinti személyek (**sérülékeny csoport**) nem foglalkoztathatók.

33/1998 NM. r. o) sérülékeny csoportok: fiatalkorúak, továbbá várandós, nemrégén szült, anyatejet adó nők és szoptató anyák, valamint idősödők;

1993 évi XCIII tv. A munkavédelemről 8/A. Sérülékeny csoport: az a munkavállalói kategória, amelybe tartozó munkavállalókat testi, lelki adottságaik, állapotuk következtében a munkavégzéssel összefüggő kockázatok fokozottan fenyegetnek, illetve akik maguk is fokozott kockázatot jelenthetnek munkavégzésük során (pl. fiatalkorúak, terhes, nemrégén szült, anyatejet adó nők és szoptató anyák, idősödők, megváltozott munkaképességűek).

Alkalmassági vizsgálatok protokollja 2.

- Kiegészítő vizsgálatok
 - részben rendeletek szabályozzák:
33/1998. (VI.24.) NM. r., 18/1998. (VI.3.) NM.r. (fertőző betegségek), 40/2004. (IV.26.) ESZCSM r. (eü. dolgozók eg. alk.), 22/1991. (XI.15.) NM r. (kézi lőfegyver alk. vizsg.), 13/1992. (VI.26.) NM r. (gépjármű vez. eng. alk. vizsg.), 78/1999. (XII.29.) EüM-BM r. (közterület felügyelők), 66/2005. (XII. 22.) (zaj expoz.), 50/1999. (XI. 3.) (képernyő előtti munka)
 - szakmai irányelvek szerint, orvos szakmai szempontok – egészségi állapotot, megterhelést figyelembe véve.
 - Segítő technológia figyelembe vétele

Munkahigiénés bejárás

Kockázat értékelés

Alkalmassági vizsgálatok protokollja 3.

Orvosi vizsgálat

- Anamnézis (kórelőzmény, életmód)
 - elegendő idő,
 - orvos-asszisztens
- Munkaanamnézis
- Vizsgálat – fizikális, műszeres
- **Szakorvosi vélemények** , komplex minősítés,
 - házi orvossal kapcsolat felvétel
 - OMFI – konzultáció, II. fok
- Véleményezés: „Alkalmas”, „korlátozással alkalmas” (munkakörnyezet, feltételek meghatározásával, pl. „Alkalmas, kézi tehermozgatást 20kg-ig végezhet egyedül”), „Ideiglenesen nem alkalmas”, „Nem alkalmas”
 - **Szakmai szempontok**, nem a munkáltató kívánsága
- Szükség esetén **kontroll**, akár 1-2 havonta

Az egészségi állapotot és egyben a munkaképességet befolyásoló tényezők

- Genetika
- Életmód, étkezés, fizikai aktivitás
- Munkavégzés:
 - munkakörnyezet
 - munkaeszközök
 - munkavégzés jellege
- Környezeti hatások
- Balesetek

Alkalmasság elbírálásának általános szempontjai

A cél a munkavállaló terhelhetőségének megállapítása és a munkakör/szakma ismeretében az adott munkakörre/szakmára való alkalmasság meghatározása, annak megítélése, hogy:

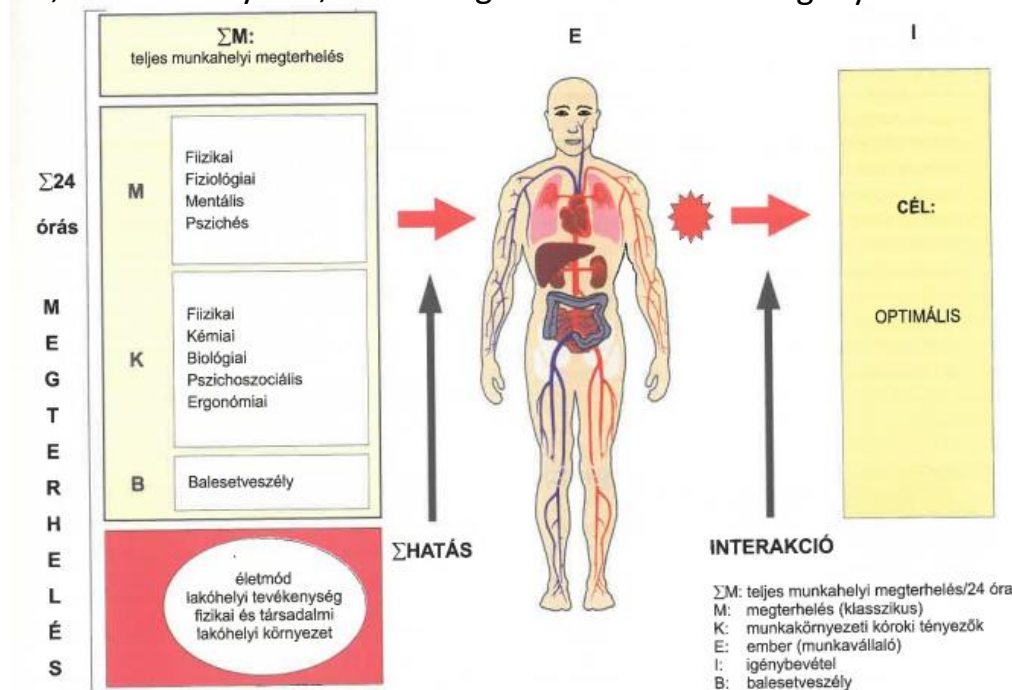
- munkáját el tudja-e látni;
- munkavégzésből és a munkakörnyezetből eredő megterhelés által okozott igénybevétele:
 - **egészségét**, testi, illetve lelki épségét **nem veszélyezteti**
 - **nem befolyásolja-e** egészségi állapotát **kedvezőtlenül**,
 - nem okozhatja-e **utódai** testi, szellemi, pszichés fejlődésének károsodását;
- az esetleges idült betegsége vagy fogyatékossága a munkakör ellátása, illetőleg a szakma elsajátítása és gyakorlása során **nem idéz-e elő baleseti veszélyt**;
- milyen munkakörben, illetve szakmában és milyen feltételek mellett foglalkoztatható **állapotrosszabbodás veszélye nélkül**, amennyiben átmenetileg vagy véglegesen megváltozott munkaképességű;
- foglalkoztatható-e tovább jelenlegi munkakörében, illetve **folytathatja-e** tanulmányait a választott szakmában;
- szenved-e olyan betegségben, amely miatt munkaköre ellátása során **rendszeres foglalkozás-egészségügyi ellenőrzést igényel**.
- A járványügyi szempontból kiemelt jelentőségű munkakörökben, illetve szakmákban történő munkavégzés esetén személyi higiénés és egészségi állapota **nem veszélyezteti-e mások egészségét**, foglalkoztatható-e az adott munkakörben;
- Külföldön történő munkavégzés esetén egészségi szempontból várhatóan alkalmas-e az adott országban a megjelölt szakmai feladat ellátására

Szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok során figyelembe veendő, a munkaképességet is befolyásoló tényezők – munkakörnyezet 1.

- **Munkaanamnézis** – korábbi munkavégzések során milyen kockázatoknak volt ki téve – zaj, rákkeltők, vibráció...
- Az ellátandó **munkakör/munkatevékenység követelményei**, a munkakörhöz szükséges képességek – fizikai munka, látás, hallás, váltóműszak, egyensúly, pontos kézmozgás, tartós figyelem, monotonia tűrés, gyakori váltás, idő/teljesítmény kényszer....

Munkahelyi hatások, munkakörnyezet, munkavégzés

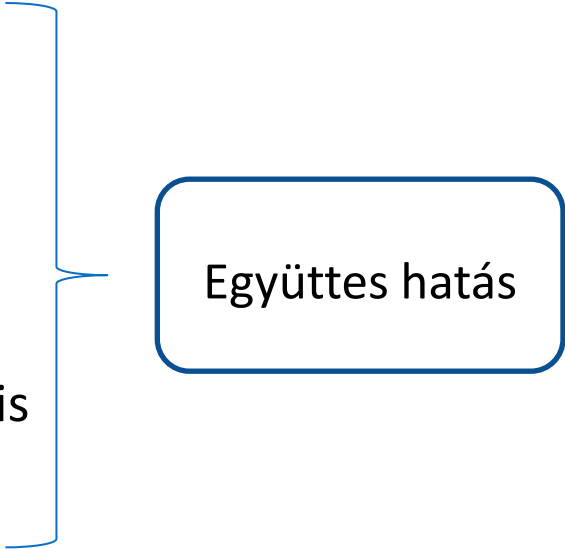
Igénybevétel

Szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok során figyelembe veendő, a munkaképességet is befolyásoló tényezők – munkakörnyezet 2.

- Az ellátandó munkakör, munkakörnyezet kockázatai – **kockázatértékelés** – kézi anyagmozgatás, testhelyzet, zaj, vibráció, klíma, vegyi anyagok, allergének, fertőzésveszély, balesetveszély.
- Munkahelyi kockázatok:

- Fizikai
- Fiziológiai
- Mentális
- Pszichés
- Kémiai
- Biológiai
- Pszichoszociális
- Ergonómiai
- Fizikai

Együttes hatás

Kockázatalapú cselekvés, szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat.

Biológiai kóroki tényezők, fertőző betegségek Munkaköri/szakmai orvosi alkalmasság megítélésének szempontjai

- Kampány oltásból **kimaradottak**
- **Munkakörhöz kötött** védőoltások – egészségügy, mikrobiológiai laboratóriumok, szennyvízzel/csatornázással végzett munkák, erdészek,
18/1998. (VI. 3.) NM rendelet a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről
- Idősebbeknél gyakrabban előforduló fertőző betegségek (Pneumococcus), súlyosabb tünetek, gyakoribb szövődmények
- Jelentősen eltérő éghajlatú országban végzett munka

Mentális, pszichés igénybevétel, stressz

Munkaköri/szakmai orvosi alkalmasság megítélésének szempontjai

- Gyors/lassabb
- Life long learning
- Szakmai tapasztalat
- Számítástechnika
- Okos eszközök
- Konfliktus kezelés
- Több generáció
- Váltóműszak

	Műszak típusa		
Következmények	Gyorsan rotáló	Lassan (heti) rotáló	Nagyon lassan rotáló
	max. 3 azonos műszak (de.,du., éjszaka) egymás után.PI. 2-2-2, 8 órás műszak és 4 nap szabad. 2-2, 12 órás műszak és 6 nap szabad	4-10 azonos műszak (de.,du., éjszaka) egymásután PI. 4-4-4, 8 órás műszak és 6 nap szabad	10-nél több azonos műszak egymásután
Cirkadián ritmusra negatív hatás	minimális a valószínűsége	valószínű	lehet
Alváshiány felhalmozódása	minimális	legrosszabb	lehet
Szabad délutánok nélküli hetek	nincsenek	vannak	vannak
Teljesítmény az éjszakai műszak alatt	csökkent	csökkent	elfogadható
Adaptáció, megszokás szükséges	nem	esetenként igen	igen és nem lesz teljes az alkalmazkodás
	Idős munkavállalóknak elfogadhatóbb		

Fizikai megterhelés

Munkaköri/szakmai orvosi alkalmasság megítélésének szempontjai

- **Gerincbetegségek**, műtétek után munkába való visszatérés:
 - mindig fokozatos terhelés mellett,
 - kezelő orvossal való együttműködéssel,
 - az adott elváltozáshoz, kezeléshez kapcsolódó útmutató szerint eljárva.
- **Hasi sérv műtét után** munkaköri alkalmasság függ (1-8 hét a keresőképtelenség):
 - sérv típusától,
 - műtéti technikától,
 - a beteg egészségi állapotától,
 - az elvégzendő munkától.
- Kézi tehermozgatás
- Kényszertesthelyzetben végzet munka
- Könnyű/közepesen nehéz/nehéz fizikai munka

3. FIZIKAI MUNKA NEHÉZSÉGI FOKÁT FIGYELEMBE VEVŐ KORLÁTOZÁSOK

3.1	nehéz fizikai munkát végezhet	nem olyan munkafajtákról van szó, amelyeknél a tevékenységnek 17,5 kJ/min; 1050 kJ/h energia igénye van (pl. 5 kg-ot meghaladó súly lapátolása; a csákányozás; 15-20 kg hajolgatással összekötött emelése; <u>kézi teherszállítás 25-40 kg között</u>)
3.2	közepesen nehéz fizikai munkát nem végezhet	olyan munkafajtákról van szó, amelyeknél a tevékenységnek 14,0 kJ/min; 850 kJ/h energia igénye van (pl. a kovácsolás, ásás, motorfűrészelés, lapátolás 5 kg-os teherig, <u>kézi teherszállítás 15-20 kg között</u> , csille tolása 300-600 kg hasznos teherrel)
3.3	könnyű fizikai munkát végezhet	olyan munkafajtákról van szó, amelyeknél a tevékenységnek 11,0 kJ/min; 650 kJ/h energia igénye van (a 3.1, 3.2-ben leírtaknál kisebb megterhelést jelentő munka)

Foglalkozások egészségi térvézei. Budapest. 1998.

Kémiai kóroki tényezők

Munkaköri/szakmai orvosi alkalmasság megítélésének szempontjai és a fogl.eü. alapszolgálat feladatai

- A munkavégzést, foglalkoztatást befolyásoló tényezők kémiai kóroki tényezők jelenléte esetén:
 - A munkavállaló egészségi állapota:
 - máj, vese, vérképzőrendszer
 - pszichiátriai betegségek
 - eszméletvesztéssel járó betegségek
 - fiatalok, várandós nők
- A foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatás egyéb feladatai kémiai kóroki tényezők jelenléte esetén:
 - **javaslatot tesz** a felhasznált veszélyes anyagok toxikológiai tulajdonságai alapján a munkavállalók védelmét szolgáló egészségügyi intézkedésekre,
 - **tanácsot ad**, valamint felkérésre segítséget nyújt a kockázatelemzéshez,
 - **felhívja a munkavállaló figyelmét** a munkaköri alkalmassági vizsgálatok során a dohányzás, alkoholfogyasztás és az üzemben alkalmazott veszélyes anyagok közötti kölcsönhatásokra, amelyek a munkavállaló egészségét fokozottan károsítják,
 - kiképzzi a munkavállalókat a szaksegélyt megelőző **elsősegély nyújtására**.

5/2020. (II. 6.) ITM rendelet a kémiai kóroki tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének és biztonságának védelméről

Szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatok során figyelembe veendő, a munkaképességet is befolyásoló tényezők – az egyén.

- **Egészségi állapot** – krónikus betegségek, elváltozások, aktuális egészségi állapot – szív-érrendszeri elv., DM, mozgás-szervi elv., Légzőszervi elv., Pszichiátriai betegségek – *2. diasorban részletezve*
 - szedett gyógyszerek, kezelések
- **Képességek, készségek**
 - fizikai képességek (fizikai terhelhetőség, kézi tehermozgatás, mozgásszervek funkciója, mozgás koordináció,)
 - kognitív képességek (látás, színlátás, hallás, egyensúlyérzés, tapintás, szaglás)
 - személyes kompetenciák (stressz tűrés, monotonia tűrés)társas kompetenciák (együttműködés, kommunikáció)
- Használt **segédeszközök** – szemüveg, hallókészülék, mozgást segítő eszközök.

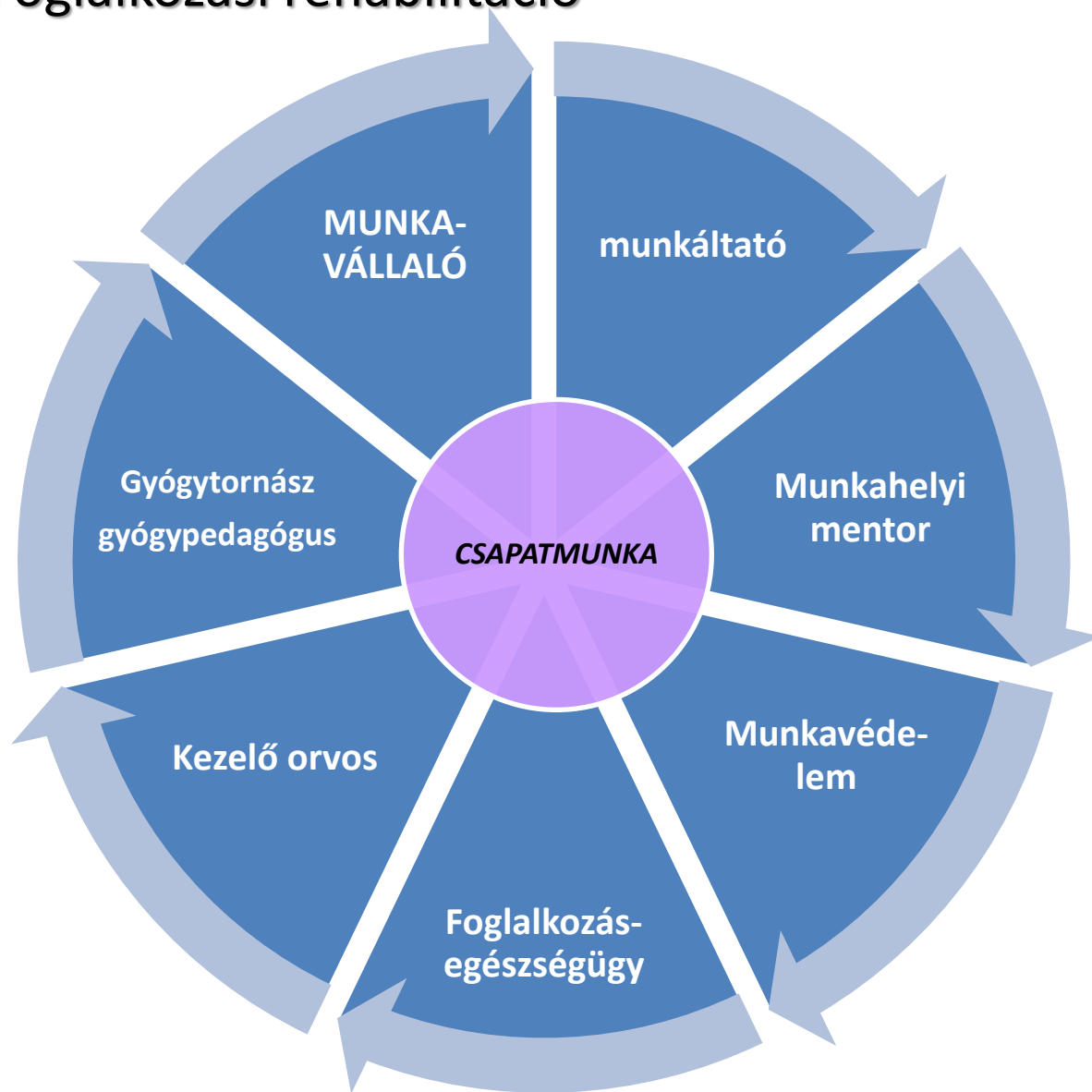
A munkaképesség „ház-modellje” (Ilmarinen, 2011), a fogyatékos személyek foglalkoztatását befolyásoló tényezők

Fogyatékos személyek foglalkoztatását befolyásoló tényezők	Munkaképesség "Ház-modell"
fizikai, infó-kommunikációs, morális akadálymentesítés	társadalom, család, iskola
munkaerő-piaci kereslet, a munkáltatók ismerete, munkáltató hozzáállása, a munkavállaló speciális szükségleteihez alkalmazkodó minimális környezeti feltételek biztosítása	munkahely, munkaközösség, vezetés, munkaszervezés minősége
a munkavállaló munkával kapcsolatos motivációja	értékek, hozzáállás, motiváció
piacképes tudás, iskolai és szakmai végzettség	képességek, szakmai kompetenciák, iskolázottság
testi-lelki egészség	egészség, funkcionális (fizikai, pszichés, szociális) kapacitás

Foglalkozási rehabilitáció

- Orvos szakmai szempontok – munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat
- Munkáltató hajlandósága
 - elfogadó, befogadó – morális akadálymentesítés
 - munkakörnyezet akadálymentesítés
 - infokommunikációs akadálymentesítés
- Megfelelő munkakör megléte/létrehozása – képzettség – átképzés (régi munkavállaló esetében)

Szív- érrendszeri betegségek, Magasvérnyomás

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- **Fizikai terhelhetőség – fizikai igénybevétel**
- **Pacemaker** – balesetveszélyes munka, elektromágneses mező (hegesztés, mikrohullámú sütő javítása, diatermiás kés használata, rádióállomás-mobiltelefon hálózatok működtetése, magasfeszültség, transzformátor szerelése) – nem javasolt.
- **Magasvérnyomás** esetén ellenjavallt: túlzottan nehéz fizikai munka, balesetveszélyes munka, hőmunka, hőingadozással járó munka, fokozott pszichés terhelés, keszon munka.

Cukorbetegség

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- **Többműszakos** munkarend **nem** javasolt
- **Balesetveszélyes** munkakör **nem** javasolt
- Túlzottan nehéz fizikai, melegüzemi munka nem javasolt
- Vibráció nem javasolt
- **Oktatott beteg**

Munkahely, munkakörnyezet adaptálása

- **Tiszta helyiség** tisztálkodási lehetőséggel, ahol biztosítható az étkezés és az inzulin beadása
- Munkatársak **oktatása** a **hypoglikémiás rosszullét** tüneteiről és teendőkről

Epilepsia

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- A korlátozások csak a **gyógyulásig** (3 év gyógyszer nélküli tünetmentesség), **utána nincs** korlátozás
- **Egyéni elbírálás** szakorvosi vélemény alapján (pl. számítógép kezelés)
- Balesetveszélyes munkakör (magasban, veszélyes gépekkel) – nem javasolt
- Hivatásos jogosítvány – nem

Gyógyszer kihagyás, bioritmus felborulása, elvonási tünet

Pszichiátriai megbetegedések, pszichoszociális fogyatékoság

- Jogsabályok:
- **40/2004. (IV.26.) ESZCSM** rendelet az **egészségügyi tevékenység végzéséhez** szükséges egészségi alkalmasság vizsgálatáról és minősítéséről.
- **22/1991. (XI.15.) NM** rendelet a **kézilőfegyverek, lőszerek, gáz- és riasztófegyverek** megszerzésének és tartásának egészségi alkalmassági feltételeiről és vizsgálatáról.
- **13/1992. (VI.26.) NM** rendelet a **közúti járművezetők** egészségi alkalmasságának megállapításáról. *1. sz. m.:* a 13/1992. (VI. 26.) NM rendelethez 7.mentális rendellenességek, 8. alkoholfogyasztás
- **78/1999. (XII.29.) EüM-BM** együttes rendelet a **közterület-felügyelők** egészségi, fizikai és pszichikai alkalmassági követelményeiről.

Az alkalmasság megítélése **mindig egyéni elbírálás**, szakorvos bevonásával.

Stomát viselő

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- Nehéz fizikai munka, vibráció, fokozott fertőzés veszély nem javasolt.

Munkahely, munkakörnyezet adaptálása

- Tiszta, tágas mellékhelyiség tisztálkodási, zuhanyzási lehetőséggel.

WHO jelentés a fogyatékos személyekről 2011

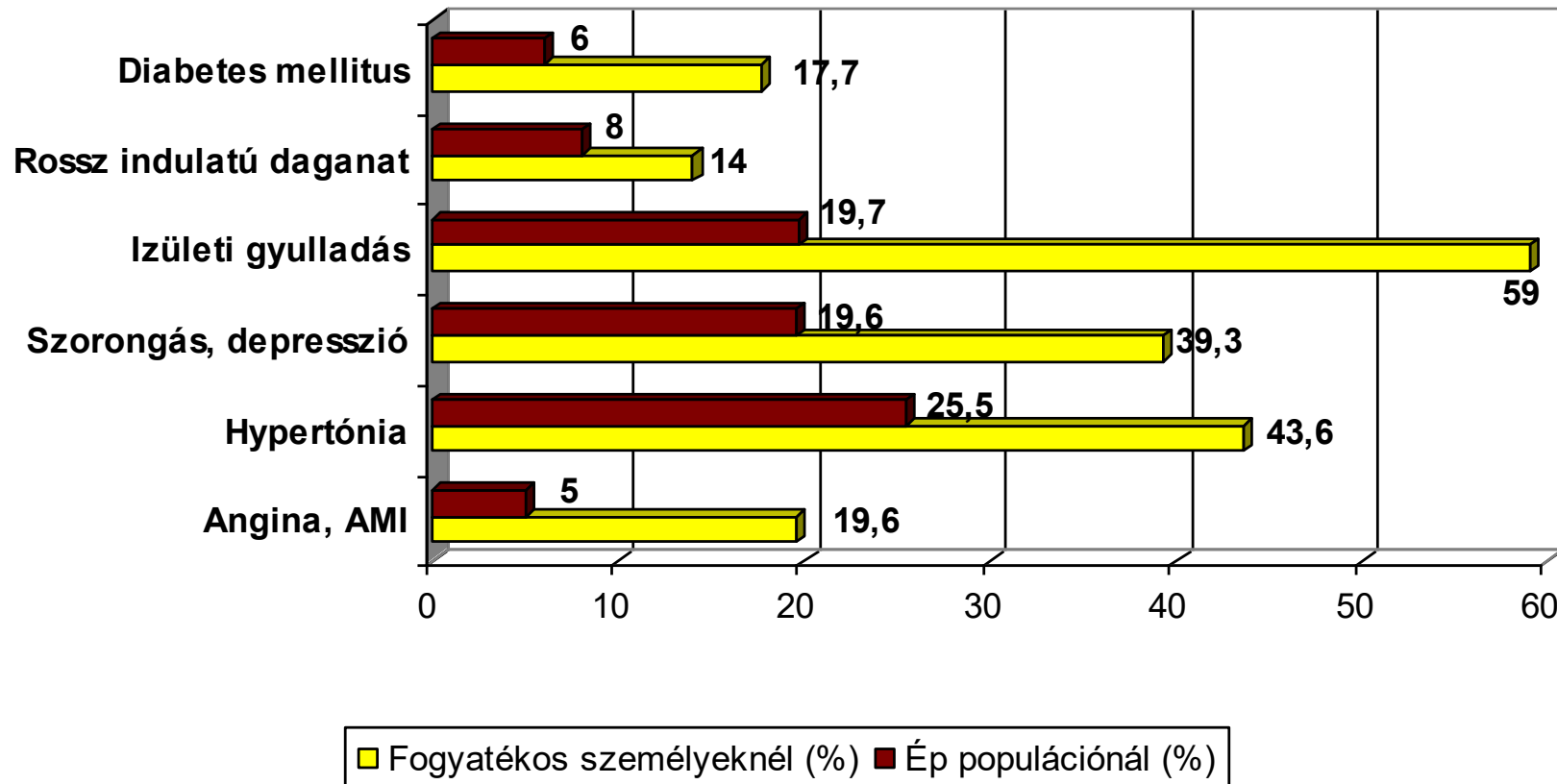
http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf

- A fogyatékos személyek ugyanolyan egészségi problémákkal küzdenek, mint az átlag népesség, de **egyes betegségek** náluk **gyakrabban fordulnak elő**:
 - váz-, izomrendszer betegségei, ízületi panaszok,
 - szorongás, depresszió,
 - diabetes mellitus,
 - szív-, érrendszer betegségei, hypertónia,
 - rossz indulatú daganatok.
- A WHO felmérései szerint az alacsonyabb és a magasabb bevételű országokban is **szignifikánsabb magasabb arányban nem jutnak el** az egészségügyi ellátó intézményekbe a fogyatékos személyek a közlekedés megoldhatatlansága, vagy a pénz hiány miatt (nem tudják kifizetni a személy szállítást), mint az ép populáció. A fogyatékos személyek körében **ritkábban történnek** népegészségügyi **szűrések**, mint az ép populációban.

WHO jelentés a fogyatékos személyekről 2011

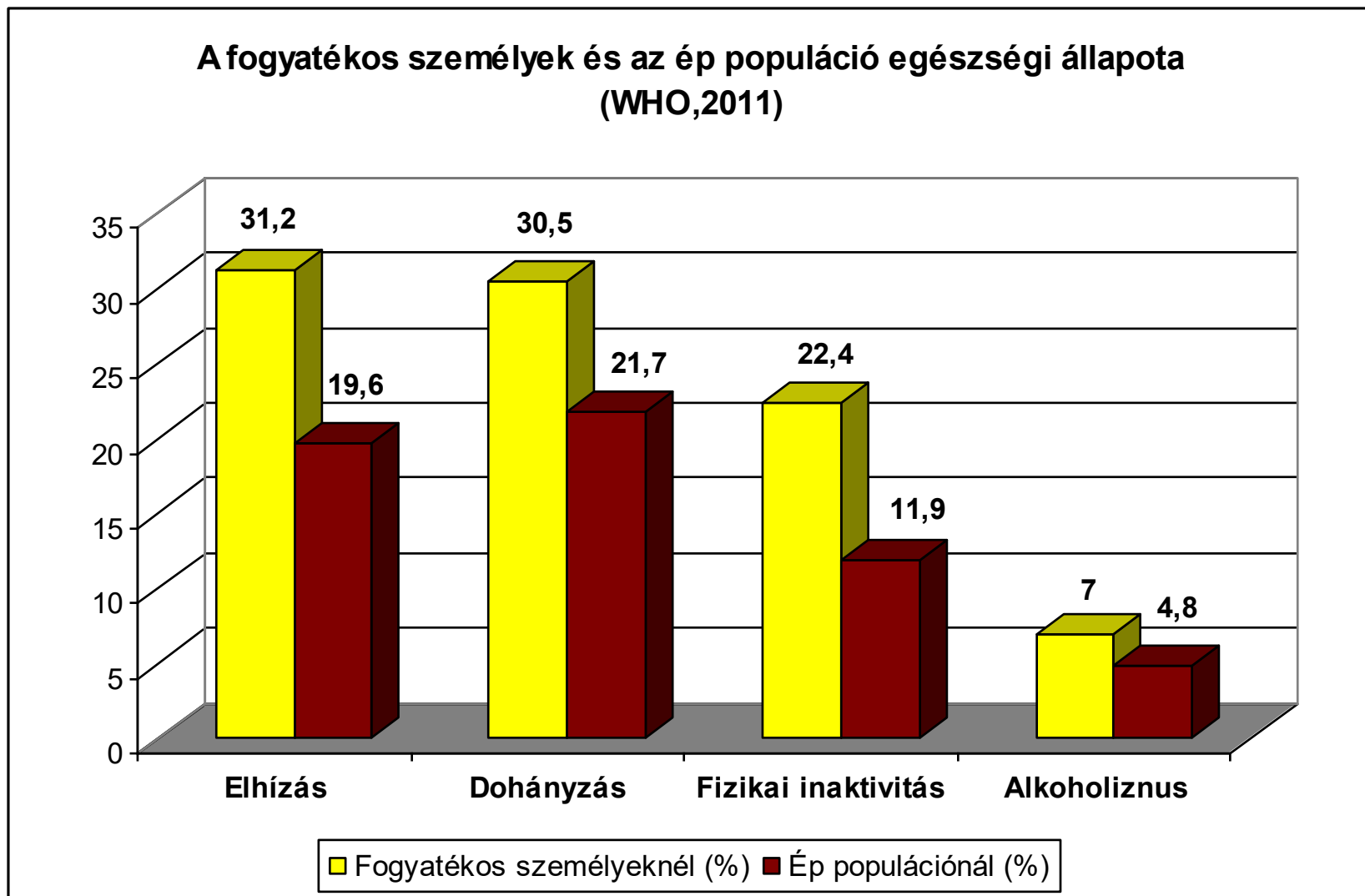
http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf

A fogyatékos személyek és az ép populáció egészségi állapota (WHO,2011)

WHO jelentés a fogyatékos személyekről 2011

http://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf

Fogyatékos személyek szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálatai során a következő tényezőket kell figyelembe venni

- **Egészségi állapot** – krónikus betegségek, szedett gyógyszerek, elváltozások, aktuális egészségi állapot – szív-érrendszeri elv., DM, mozgás-szervi elv., Légzőszervi elv., Pszichiátriai betegségek.
- **Képességek, készségek**
 - fizikai képességek (fizikai terhelhetőség, kézi anyagmozgatás, mozgásszervek funkciója, mozgás koordináció,)
 - kognitív képességek (látás, színlátás, hallás, egyensúlyérzés, tapintás, szaglás)
 - személyes kompetenciák (stressz tűrés, monotónia tűrés), társas kompetenciák (együttműködés, kommunikáció)
- **Munkaanamnézis** – korábbi munkavégzések során milyen kockázatoknak volt ki téve – zaj, rákkeltők, vibráció.
- Használt **segédeszközök** – szemüveg, hallókészülék, mozgást segítő eszközök.
- Az ellátandó **munkakör/munkatevékenység követelményei**, a munkakörhöz szükséges képességek – fizikai munka, látás, hallás, váltóműszak, egyensúly, pontos kézmozgás, tartós figyelem, monotónia tűrés, gyakori váltás, idő/teljesítmény kényszer.
- Az ellátandó munkakör, munkakörnyezet **kockázatai** – kockázatértékelés – kézi anyagmozgatás, testhelyzet, zaj, vibráció, klíma, vegyi anyagok, allergének, fertőzésveszély, balesetveszély, többműszakos munkarend.

Kockázatalapú cselekvés, szakmai/munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat.

Fogyatékos személyek foglalkoztatása - kockázatértékelés, munkahely/gyakorlati hely adaptálása

- Fontos a **sajátos kockázatok azonosítása** is (balesetveszély, háttérzaj)
- Kockázatértékeléskor az adott **fogyatékossgal kapcsolatos tényezőket is figyelembe kell venni** (funkcionális képesség, egészségi állapot lehetséges változásai), mint:
 - fizikai terhelés,
 - váltott műszak,
 - terhelő munkahelyi klíma (hideg, meleg, pára tartalom),
 - zajos munkakörnyezet,
 - biológiai kóroki tényezők,
 - stressz.
- Az NGM **Munkavédelem** Foglalkoztatás-felügyelet honlapján a sérülékeny csoportba tartozó munkavállalók munkahelyi egészségvédelméről találhatóak **tájékoztató füzetek**: https://mvff.munka.hu/#/mvk_munkavedelmi_kiadvanyok_3

Mozgásszervi elváltozások, mozgáskorlátozott személyek

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- Végtaghiány, bénulások - amennyiben, **munkavégzést nem akadályozza** és nincs balesetveszély **foglalkoztatható**
- **Állapotrosszabbodással járó** betegségek (pl. izombetegségek, degeneratív ízületi megbetegedések) – ipari szakmák, **fizikai munka nem javasolt**
- Sok II. fokú munkaköri orvosi alkalmassági vizsgálat.
- Munkáltatók vegyes hozzáállása – jó példák és egy neves kereskedelmi lánc rossz példája (semmilyen foglalkozási rehabilitációról hallani sem akarnak)

<https://www.youtube.com/watch?v=-lwf1JmmdLY>

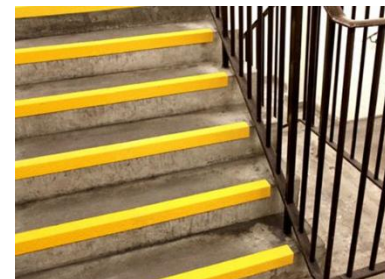
Nem Adom Fel kávézó

<https://nemadomfelkavezo.hu/>

Látássérült személyek alkalmasságának véleményezése 1.

Munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

- Balesetveszéllyel járó munkák – nem javasolt
- Egyéni elbírálás
- A kockázatbecslés alapján a munkaköröket meg kell ítélni, milyen fokú látás szükséges az adott munkakör ellátásához és egyénre szabottan kell dönteni.
- Látássérült személyek által gyakran betöltött munkakörök:
 - irodai, adminisztratív munkák,
 - tudományos, szellemi munkakörök (gyógypedagógia)
 - gyógymasszőr
 - telefon kezelő, telefonos diszpécser

Munkahely, munkakörnyezet adaptálása

- Hangos szoftver
- Jelzőrendszerek átalakítása, hangjelzés is – **tájékoztatás, betanítás**
- Információs táblák, vezető sávok – fekete/sárga, dombornyomott, Braille írás,
- Vakvezető kutya
- Fényviszonyok a gyengénlátók esetén.
- Írott anyagok - betűtípus és méret (pl. „Times New Roman” nem jó, de az „Arial” jó)

Értelmileg akadályozott személyek

- Tanulásban akadályozottak (enyhe), értelmileg akadályozott (középsúlyos),
- (Súlyosan) halmozottan sérült személyek, fejlődésmenetükben akadályozottak

Szakértők bevonásával, **pszichiáter, illetve pszichológus** szakvélemény alapján,
a munka nehézségi fokát , az **adott munkakör mentális követelményeit,**
az értelmileg akadályozott személy **képességeit, betaníthatóságát** figyelembe véve kell az alkalmasságot megítélni.

Autizmus spektrumzavaros (ASD) személyek 1.

Az autizmus a **szociális interakciók** (metakommunikáció), a **kommunikáció** (beszéd) és a **rugalmas viselkedés** (sztereotip, repetitív) minőségi károsodása, fejlődési zavara. Minden értelmi szint mellett előfordulhat.

1. Autizmus járulékos fogyatékokkal halmazott sérülés
2. Autista személyek „gyermekkori autizmus” – mindhárom terület súlyosan érintett (kb. 5%-uk válik önálló felnőtté)
3. Atipikus autizmus – mindhárom terület enyhe fokban érintett
4. Asperger – csak az egyik terület érintett enyhe fokban

Akadálymentesítés:

- **Szakértők** bevonásával: pszichiáter, gyógypedagógus.
- **Infokommunikációs** akadálymentesítés – kártyák (saját), folyamat ábrák.
- Csendes helyiség biztosítása, **ahová elvonulhat** a munkaközi szünetekben.
- **Munkaasztal** megfelelő szeparálása (1-2-3 oldalról)
- **Feladatok** meghatározott rendszerre rendezése

Autizmus spektrumzavaros (ASD) személyek 2.

Zavarok, melyek speciális nehézséget jelentenek az alkalmasság megítélésekor:

- **társas kapcsolatok** –elkülönülés, szokatlan közeledés –előnyösebb az **egyéni munka**
- **kommunikáció** – beszéd hiánya, a nyelv szó szerinti értelmezése, gesztusok – rendszeres **kommunikációt nem igénylő munkakörök**
- **aktivitás** – sztereotip, repetitív tevékenységek – **határidős munkákat jól végzik**
- **alkalmazkodás**- ragaszkodás az **állandósághoz** – gyakori változást, pl. utazást, kirendelést előnyösebb kerülni
- **mozgás** - lábujjhegyen járás, repkedő kézmozgás, mely akaratlagos és mindig vigyázva repked, nehogy megüsse magát,
- **érzékelés** – csökkent fájdalomérzés – **fokozott sérülés veszéllyel** járó munkafolyamatok **nem javasoltak**

Hallássérült személyek – alkalmasság véleményezése 1.

Hasonló típusú és mértékű hallássérüléssel **eltérő** a **beszédértés** és a **hangzó beszéd használata**.

Személy és hallásjavító eszköz függő, hogy a **háttérzaj** mennyire zavarja a munkavállalót.

- Az audiológus szakorvos véleményét figyelembe véve kell dönteni az alkalmasságról.
- Ahol **teljes hallás, jó beszédértés szükséges** (pedagógus, ügyfelekkel kell foglalkozni) – **egyéni elbírálással**.
- **Balesetveszélyes** munkakör, (magasban, gépek között, közlekedési eszközön) ahol szükséges a társalgó beszéd értelése nem javasolt.
- **Zajos munkahelyen** a maradvány hallást védeni kell. **Siketség esetén**, ha nincs maradvány hallás **nem ellenjavallt**, amennyiben hangjelzések észlelése nem szükségesek és nincs balesetveszély.
- **Egyensúlyzavar**, szédülés esetén a magasban és balesetveszélyes munkakörökben végzett munka nem megengedett.
- **Tónustalan, gyenge hang, beszédhiba** olyan foglalkozási ágakban, ahol feltétel a hangos és hibátlan beszédalkésség pl. kereskedelem, oktatás, egészségügy, valamint olyan szakmákban ahol a kommunikációs készség hiánya balesetet okozhat még jó beszédértés mellett is egyéni elbírálást igényel.
- Hallójárat, fülkürt **gyakori gyulladása** esetén ellenjavallt a nedves levegőjű, huzatos, poros, vegyszereket, irritatív anyagokat felhasználó szakmák (cementgyártás, bőrkikészítés, textilfestés).

Hallássérült személyek – alkalmasság véleményezése 2.

Nem zajos munkahelyen a halláscsökkenés hallásjavító eszközzel (hallókészülék, CI, BAHA) korrigálható és a **hallásjavító eszközzel javított hallást** (audiogrammot) **kell figyelembe venni.**

A **munkakörnyezet:** tanterem, munkahely legyen **világos**, a berendezés, padló, szőnyeg, falvédő lehetőleg **természetes anyagokból** készüljön (erős kopogás tompítása ill., elektrosztatikus feltöltődés elkerülése céljából). **Jelzőrendszerek** átalakítása fény-, rezgő- és hangjelzésekre. **Háttérzaj** csökkentése, hangszigetelés.

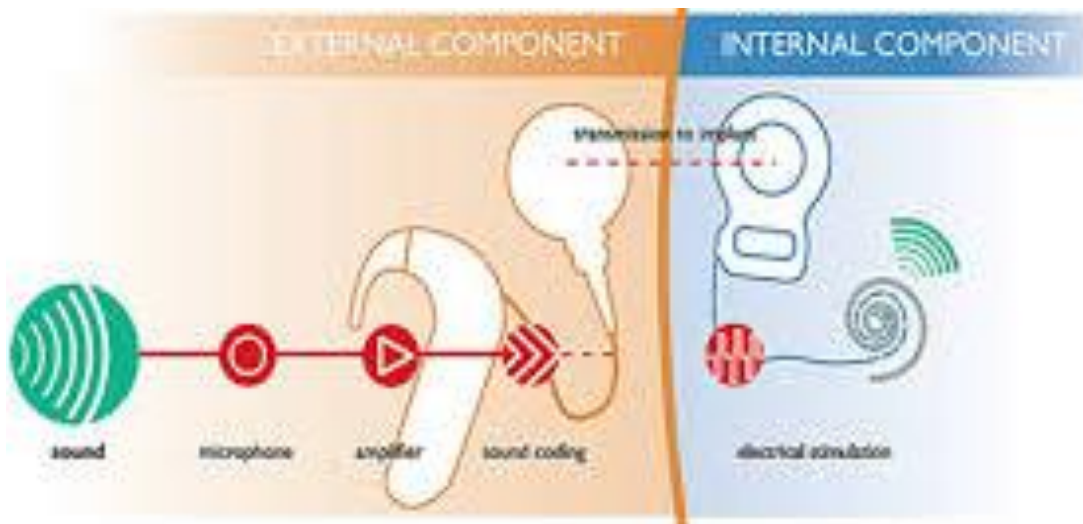
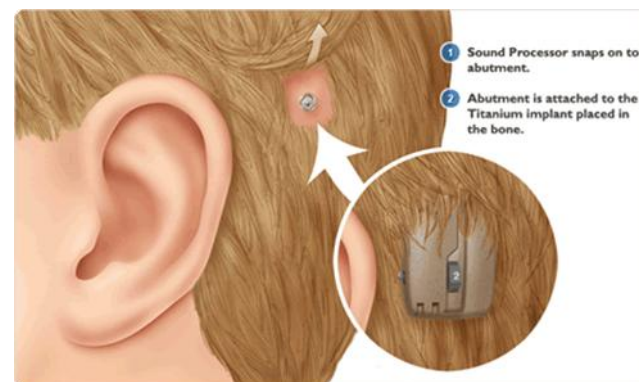
Infokommunikációs akadálymentesítés - telefonos kapcsolattartás módosítása elektronikus kapcsolattartásra, FM rendszer, indukciós hurok, jeltolmács.

Az alkalmassági vizsgálat során szükséges **kiegészítő leletek, vizsgálatok:**

- friss audiológus szakorvosi vélemény, audiogramm, **hallásjavító eszközzel** korrigált audiogramm,
- **kommunikáció módja** (artikuláció, hangok tisztasága, pl.látásvizsgálat során megfigyelhető),
- **hangzó beszédértése** (link hangok: a, á, u, m, s, sz, ill. szinonimák) szemből és háta mögött is.

Hallásjavító eszközök

- Hallókészülékek: Analóg, Digitálisan programozható analóg, Digitális, Fül mögé (BTE), fülkagylóba (ITE), hallójáratba (ITC), mélyhallójáratba (CIC) helyezhető, szemüvegszárba épített
- Cochlearis Implantatum (CI)
- Bone Anchored Hearing Aid = „csontba horgonyzott hallókészülék”(BAHA)

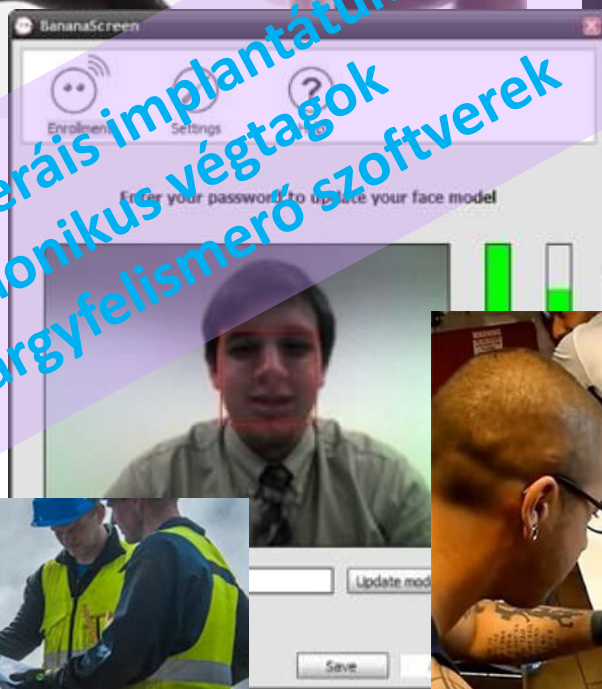
Cochlearis implantatum videók

- <https://www.youtube.com/watch?v=XQhiE3980OE> Medel
- <https://www.youtube.com/watch?v=Vm0nZH9RahE> Cochlear

Új esélyek
Hol a határ?

Cochleráis implantátum
Bionikus végtagok
Arc, tárgyfelismerő szoftverek

Foglalkozás-egészségügyben dolgozók munkáját segítő lehetőségek

- Szakorvosi vélemények
- Szakértői vélemények - orvosi, gyógypedagógiai szakszolgálatoktól (pl. Autizmus spektrum zavar)
- Segítő technológiák, segédeszközök ismerete – gyártó cégek, forgalmazó cégek (OORI, hallókészülék szalonok, egyetemi klinikák szakemberei)
- Képesség, készség mérések eredményei – ErgoScope munkaszimulátor, asztali képesség mérő műszerek
- Munkapszichológus véleménye
- Család
- Fogadó intézmény, tanárok, gyakorlat vezetőik

Szakmai/munkaköri orvosi alkalmasság véleményezése

A **szakma/munkakör**
feltételei, elvárásai (kizáró,
korlátozó tényezők,
szükséges kompetenciák)

Munkakörnyezet kóroki
tényezői

A munkavállaló
egyéni **képességei**,
egészségi **elváltozásai**

**Egyéni
elbírálás**

Az egyén **sajátos igényei**

Köszönöm a figyelmet!